

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації,
проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2016 р.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
І АУДИТ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки магістра
спеціальності 8.04010606 «Заповідна справа»

Програма навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит природно-заповідного фонду» для студентів спеціальності 8.04010606 «Заповідна справа». – 27 серпня 2016 р. – 5 с.

Укладач: Черчик Л.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Рецензент: Музиченко О. С., кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри екології та охорони навколишнього середовища

протокол № _____ від _____ 2016 р.

Завідувач кафедри:

доктор хімічних наук, проф.

Гулай Л. Д.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією хімічного факультету

протокол № ___ від _____ 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

Музиченко О. С.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ___ від ____. ____ 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит природно-заповідного фонду» для студентів спеціальності 8.04010606 «Заповідна справа»

Предмет екологічного менеджменту: система відносин між організацією та контролюючими природоохоронними структурами, яка виникає і формується у процесі використання методів впливу (управління і стимулювання) на природоохоронну діяльність, екологічні несприятливі ситуації.

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Екологічний менеджмент і аудит природно-заповідного фонду» пов'язана з дисциплінами економіко-технологічного напрямку, оскільки передбачає знання студентами сучасних екотехнологій; з дисциплінами управлінського профілю, оскільки передбачає знання та вміння обґрунтовувати та приймати управлінські рішення; з дисциплінами «Фінанси», «Фінансовий менеджмент», «Бухгалтерський облік», «Фінансовий аналіз», «Стратегічний аналіз» в плані, що стосується оцінки фінансової спроможності інвестиційного рішення.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Теоретико-методологічні основи екологічного менеджменту.
2. Інструменти екологічного менеджменту.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета** вивчення дисципліни «Екологічний менеджмент і аудит природно-заповідного фонду» – оволодіння системою теоретично-методологічних поглядів на розуміння специфіки діяльності безпосередньо на об'єктах природно-заповідного фонду з питань бережливого та раціонального використання їх екосистем, впровадження ефективних управлінських рішень, контролювання діяльності суб'єктів господарювання, формування екологічного світогляду тощо.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: ознайомити студентів із сутністю та теоретичними засадами заповідної діяльності, екологічного менеджменту; навчити правильно застосовувати методичний інструментарій екологічного менеджменту; сформувати теоретичну та методологічну базу, необхідну для подальшого оволодіння практикою екологічного менеджменту; виробити вміння опрацювання інформації, її аналізування щодо діяльності об'єктів природно-заповідного фонду.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- сутність, складові, функції екологічного менеджменту;
- методи екологічного менеджменту;
- законодавчо-правові основи екологічного менеджменту.

вміти:

- розробити стратегічні напрями діяльності об'єктів ПЗФ;
- працювати з науковою літературою;
- обґрунтовувати прийняті рішення;
- обґрунтувати власну точку зору, толерантно вести себе під час дискусії;
- вирішувати як абстрактні так і конкретні, реальні проблемні ситуації;
- вільного володіння понятійним апаратом;
- оперування термінологією під час виконання навчальних завдань та виступів на семінарах, конференціях тощо;
- формувати систему організаційного та інформаційного забезпечення екологічного менеджменту об'єктів ПЗФ;
- застосовувати основні методи екологічного менеджменту.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 225 годин / 7,5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи екологічного менеджменту.

Тема 1. Еволюція екологічного менеджменту

Становлення, сутність і методичні основи екологічного менеджменту. Становлення екологічного менеджменту. Сутність, принципи і функції сучасного екологічного менеджменту.

Тема 2. Науково-методичні засади екологічного менеджменту

Методологічні основи екологічного менеджменту. Механізми і основні інструменти реалізації екологічного менеджменту. Правове та інформаційне забезпечення екологічного менеджменту. Механізми правової і економічної відповідальності суб'єктів екоменеджменту. Концепція і стратегія сталого розвитку. Сутність та індикатори сталого розвитку. Конституція Землі як глобальний міжнародно-правовий документ.

Тема 3. Система екологічного менеджменту

Організаційна структура державного менеджменту. Мета, завдання і функції державного екологічного менеджменту. Органи загального державного управління в екологічних галузях. Діяльність Міністерства екології і природних ресурсів. Функції державного управління екології і природних ресурсів. Регіональні і відомчі органи управління у системі екологічного менеджменту.

Тема 4. Державний контроль за дотриманням заповідного режиму на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду.

Контроль за дотриманням законодавства суб'єктами природокористування. Організація проведення інспекторських перевірок за дотриманням природокористувачами вимог законодавства. Регулювання взаємодії органів виконавчої влади у галузі охорони навколишнього середовища. Організація і проведення перевірок меліоративних систем. Порядок здійснення державного контролю у галузі охорони об'єктів ПЗФ.

Тема 5. Критерії ефективності екологічного менеджменту

Роль екологічного менеджменту в забезпеченні якості життя. Сутність поняття «якість життя» і його показники. Наукові основи менеджменту якості. Система аналізу небезпек і управління критичними точками (НАССР). Загальна характеристика екологічних і економічних інструментів екологічного менеджменту.

Тема 6. Екологічні ризики

Сутність і класифікація ризиків. Управління екологічними ризиками. Оцінювання екологічних ризиків. Екологічні ризики у заповідній справі.

Тема 7. Екологічні стандарти

Стандартизація як нормативно-методична основа екологічного менеджменту. Міжнародні стандарти в галузі екологічного менеджменту. Стандарти ДСТУ ISO серії 9000. «Управління якістю» як методологічна основа екологічного менеджменту. Систематизація інтегрованих систем менеджменту.

Змістовий модуль 2. Інструменти екологічного менеджменту.

Тема 8. Екологічна сертифікація

Екологічна сертифікація як інструмент екологічного менеджменту. Становлення екологічної сертифікації. Системи сертифікації. Сертифікація системи екологічного менеджменту підприємства. Міжнародні організації з сертифікації.

Тема 9. Екологічний аудит природно-заповідного фонду»

Екологічний аудит у системі екологічного менеджменту. Сутність, об'єкти і суб'єкти екологічного аудиту. Загальні принципи і типи екоаудиту. Мета, завдання і функції екологічного аудиту. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного аудиту. Права та обов'язки екоаудиторів. Сфера використання екоаудиту та екологічної сертифікації. Екологічний аудит територій і господарських систем. Екологічний аудит при експлуатації мінерально-сировинних ресурсів. Картографічні еколого-географічні дослідження. Муніципальний екологічний аудит.

Тема 10. Екологічна експертиза

Екологічна експертиза як інструмент оцінювання впливу антропогенної діяльності на довкілля. Екологічна експертиза як складова процедури оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС). Форми, види і стадії проведення екологічної експертизи. Правове забезпечення

екологічної експертизи. Висновки державної екологічної експертизи. Компетенція центральних органів влади у галузі екологічної експертизи.

Тема 11. Екологічне ліцензування

Екологічне ліцензування у системі екологічного менеджменту. Сутність, об'єкти і суб'єкти екологічного ліцензування. Мета, завдання і функції екологічного ліцензування. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного ліцензування. Сфера використання екологічного ліцензування.

Тема 12. Екологічний моніторинг та прогнозування

Екологічний моніторинг у системі екологічного менеджменту. Сутність, об'єкти і суб'єкти екологічного моніторингу. Загальні принципи і види моніторингу. Мета, завдання і функції екологічного моніторингу. Організаційно-правові аспекти проведення екологічного моніторингу. Сфера використання екологічного моніторингу.

Екологічне прогнозування у системі екологічного менеджменту. Сутність, об'єкти і суб'єкти екологічного прогнозування. Принципи екопрогнозування. Мета, завдання і функції екологічного прогнозування. Організаційно-правові аспекти екологічного прогнозування. Методи екологічного прогнозування.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання.

В процесі вивчення дисципліни використовують такі методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- письмовий іспит.

5. Список джерел

1. Барков Д. И. Международные экологические стандарты качества продукции ISO 14000 и перспективы их внедрения в Украине [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.erudition.Ru/referat/printref/id.49971_1.html

2. Борщук Є. М. Екологічні основи економіки : навч. посібник / Є. М. Борщук, В. С. Загорський. – Львів : «Інтелект-Захід», 2005. – 312 с.

3. Екологічне управління : [підручник] / [В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.]. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.

4. Екологічний аудит : [посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту] / [В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, В. М. Навроцький та ін.]. – К. : Символ – Т. 1997. – 221 с.

5. Екологічний менеджмент та аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційний механізм) [монографія] / За ред. Т. П. Галушкіної. – Одеса : Видав. ТОВ «Інвац», 2006. – 184 с.

6. Калениченко Ю. О. Метрологія, стандартизація і сертифікація в екології / Ю. О. Калениченко, П. М. Скрипчук. – Київ : «Академія», 2006. – 366 с.

7. Кирсанова Т. А. Экологический контролинг – инструмент экоманеджмента / Т. А. Кирсанова, Е. В. Кирсанова В. А. Лукьянихин : ред. В. А. Лукьянихин. – Сумы : Изд-во «Козацький вал», 2004. – 222 с.

8. Кожужко Л. Ф. Екологічний менеджмент : підруч. / Л. Ф. Кожужко, П. М. Скрипчук. – К. : Акад., 2007. – 432 с.

9. Кукурудза С. І. Об'єктивні передумови на шляху прийняття Екологічної Конституції Землі / С. І. Кукурудза, Ф. Є. Кінтач, Я. О. Чопик // Науковий вісник : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Укр ДЛТУ, 2002. – Вип. 12.7.– С. 35–41.

10. Лебедевич С. І. Екологічний аудит : [навч. посіб.] / С. І. Лебедевич. – Львів : Ліга – Прес, 2007. – 223 с.

11. Семенов В. Ф. Екологічний менеджмент / В. Ф. Семенов. – К. : Лібра, 2004. – 407 с.